

Η Αυτοαξιολόγηση του σχολείου

1. Η Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Έργου στο σχολείο

Η Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Έργου (ΑΕΕ) αποτελεί βασική διάσταση στη λειτουργία του σχολείου ΟΚΜ. Ο μετασχηματισμός του σχολείου σε «κοινότητα μάθησης» προϋποθέτει την αλλαγή δομών, διαδικασιών, σχέσεων και κουλτούρας στη σχολική μονάδα και βασίζεται στην αναγνώριση της σχετικής αυτονομίας των σχολείων και την ενίσχυση του βαθμού ελευθερίας των εκπαιδευτικών στην υλοποίηση του έργου τους.

Η ΑΕΕ έχει συστημικό χαρακτήρα και συνδέεται με πολλούς αλληλοεξαρτώμενους παράγοντες, όπως είναι τα μέσα και οι πόροι, οι οργανωτικές και διοικητικές δομές, οι εκπαιδευτικές διαδικασίες (διδασκτικές και παιδαγωγικές πρακτικές), οι ενισχυτικές πρωτοβουλίες (επιμορφωτικές δραστηριότητες, αντισταθμιστικές και υποστηρικτικές παρεμβάσεις, προγράμματα δράσης, κ.ά.).

Η ΑΕΕ ως θεσμικός λόγος και ως πολιτική συνδέεται σε καταλυτικό βαθμό με ουσιαστικές αλλαγές στην εκπαιδευτική διακυβέρνηση, στην κουλτούρα των ενδοσχολικών σχέσεων και την αναμόρφωση των εκπαιδευτικών πρακτικών στο σχολείο. Αποτελεί μια συνεχή δυναμική διαδικασία αυτοαξιολόγησης ενσωματωμένη στη λειτουργία του σχολείου. Πρόκειται για μια συστηματοποιημένη διαδικασία που περιλαμβάνει την αποτίμηση της υπάρχουσας κατάστασης στο σχολείο, και συνδέεται με τον γενικότερο εκπαιδευτικό σχεδιασμό και την ανάπτυξη ειδικών Σχεδίων Δράσης με σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας του εκπαιδευτικού έργου στους τομείς που επιλέγει κάθε σχολείο ανάλογα με τις ιδιαιτερότητές του. Συνακόλουθα, ο μετασχηματισμός του σχολείου σε οργανισμό και κοινότητα μάθησης στηρίζεται και προϋποθέτει μια διευρυμένη ανάπτυξη της διαδικασίας της αυτοαξιολόγησης στο σχολείο, η οποία συμπεριλαμβάνει και τους εκπαιδευτικούς σε ατομικό και σε συλλογικό επίπεδο (Πασιάς & Παπαχρήστος, 2017, Πασιάς, 2018).

Η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και των διαδικασιών της μάθησης στο σχολείο από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς συνιστά βασική διάσταση της επαγγελματικής τους μάθησης και ανάπτυξης και συνδέεται με την εισαγωγή, την προώθηση και την εδραίωση ενός «πολιτισμού εμπιστοσύνης», που βασίζεται στην ανάπτυξη σχέσεων ευθύνης και συνεργασίας στο σχολείο και στην εκπαιδευτική κοινότητα (Πασιάς, κ.ά., 2012).

Ειδικότερα, η «κουλτούρα της αυτοαξιολόγησης» συνδέεται άμεσα με τον μετασχηματισμό του σχολείου σε «κοινότητα μάθησης» καθώς στο σχολείο εισάγει,

εμπεριέχει, αποτυπώνει και καθιερώνει στοιχεία: α) μετασχηματιστικής και κατανομικής ηγεσίας με ουσιαστική αξιοποίηση των ικανοτήτων των μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας, β) συλλογικών διαδικασιών (συνεργασία και συναπόφαση) που αναπτύσσουν οι ομάδες εργασίας και ο Σύλλογος Διδασκόντων, γ) «αξιολόγησης ομοτέχνων» (peer evaluation) με σκοπό την ενίσχυση σχέσεων αμοιβαιότητας και εμπιστοσύνης, την ανταλλαγή εμπειριών, την ανάπτυξη επιστημονικών συνεργασιών, δ) «από κάτω προς τα πάνω» (bottom – up) αξιολόγησης, ε) εφαρμογής της «έρευνας δράσης» (action research) με σκοπό την ανάπτυξη Σχεδίων Δράσης για τη βελτίωση της ποιότητας του εκπαιδευτικού έργου, τόσο της σχολικής μονάδας, όσο και της σχολικής τάξης, στ) θεμελίωσης της ενδοσχολικής επιμόρφωσης και της αυτομόρφωσης ως ενεργού, αναπόσπαστης και συμπληρωματικής διαδικασίας που υποστηρίζει την επιστημονική και επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών (Πασιάς & Παπαχρήστος, 2017).

2. Η αυτοαξιολόγηση των εκπαιδευτικών

Η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών αποτελεί βασικό παράγοντα για τη βελτίωση της ποιότητας του εκπαιδευτικού έργου στο σχολείο. Η κατασκευή του εκπαιδευτικού υποκειμένου (ατομικού και συλλογικού) βασίζεται στη διαδικασία της αξιολόγησης. Η ατομική αξιολόγηση των εκπαιδευτικών συνδέεται άρρηκτα με την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου σχολείο. Δεν μπορούμε να σκεφτούμε τη βελτίωση του ατομικού υποκειμένου χωρίς την αντίστοιχη του συλλογικού και αντίστροφα. Δεν μπορούμε να προωθούμε την αυτοαξιολόγηση του σχολείου και να μην υποστηρίζουμε την «αυτοαξιολόγηση» των εκπαιδευτικών. Η «αυτοαξιολόγηση» του σχολείου πρέπει να στηρίζεται και να αλληλεπιδρά με την «αυτοαξιολόγηση» των εκπαιδευτικών. Το παράδειγμα του σχολείου ΟΚΜ στηρίζεται ουσιαστικά στη λειτουργία της ενδοσχολικής αυτοαξιολόγησης με σκοπό τη βελτίωση του εκπαιδευτικού έργου και προωθεί τη διαδικασία της αυτοαξιολόγησης των εκπαιδευτικών με έμφαση στον διαμορφωτικό χαρακτήρα της αξιολόγησης και ιδιαίτερα την «αξιολόγηση ως μάθηση».

Η «αυτοαξιολόγηση» των εκπαιδευτικών εστιάζει στις βασικές παραμέτρους του εκπαιδευτικού έργου: επιστημονική συγκρότηση, διδασκαλία και μάθηση, παιδαγωγικό κλίμα και σχέσεις, προγράμματα και δράσεις βελτίωσης της ποιότητας, διοικητικό έργο και αναφέρεται στις βασικές ιδιότητες του εκπαιδευτικού: επιστήμονας, επαγγελματία, παιδαγωγός, λειτουργός με σκοπό την επαγγελματική ανάπτυξη και τη βελτίωση των ικανοτήτων των εκπαιδευτικών.

Στο παράδειγμα του ΟΚΜ, η διαδικασία της «αυτοαξιολόγησης» του εκπαιδευτικού δεν μπορεί να είναι περιορισμένη, αποσπασματική και αυτοαναφορική, στον βαθμό που στοχεύει στην άρση του απομονωτισμού και του ατομικισμού. Αντίθετα, πρέπει να γίνεται στο πλαίσιο του «σχολικού όλου», της συλλογικότητας, της σχολικής κοινότητας λαμβάνοντας υπόψη τις διαδικασίες της μάθησης, τις συνεργατικές πρακτικές, τις παραμέτρους του εκπαιδευτικού έργου και τις ικανότητες του εκπαιδευτικού. Με αυτήν την έννοια, η «αυτοαξιολόγηση» του εκπαιδευτικού συνδέεται αναπόσπαστα με την αξιολόγηση της μάθησης και την «αξιολόγηση

ομοτέχνων» και αλληλεπιδρά με το ευρύτερο πλαίσιο της ΑΕΕ (ως έκφρασης του συλλογικού υποκειμένου). Επιπρόσθετα, η αυτοαξιολόγηση των εκπαιδευτικών δεν εξαντλείται σε μια άτυπη εσωτερική διαδικασία του σχολείου, αλλά συνδέεται άμεσα με την εκπαιδευτική και κοινωνική λογοδοσία, στηρίζεται και προϋποθέτει την εμπιστοσύνη της πολιτείας προς τους εκπαιδευτικούς, προωθεί και ενισχύει την εμπιστοσύνη της κοινωνίας προς το σχολείο.

3. Η αξιολόγηση του έργου των εκπαιδευτικών

Ο εκπαιδευτικός αποτελεί βασικό συντελεστή ανάπτυξης και διασφάλισης της ποιότητας του εκπαιδευτικού έργου στη σχολική μονάδα.

Η αξιολόγηση του έργου των εκπαιδευτικών έχει *διαπιστωτικό, διαμορφωτικό, παιδαγωγικό, βελτιωτικό και αναπτυξιακό* χαρακτήρα και συνδέεται άμεσα με την αξιολόγηση των διαδικασιών της μάθησης, τη βελτίωση της ποιότητας του εκπαιδευτικού έργου και την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών .

Η αξιολόγηση του έργου των εκπαιδευτικών βασίζεται στη διαδικασία της αυτοαξιολόγησης. Σκοπός της αυτοαξιολόγησης δεν είναι ο έλεγχος και η βαθμολόγηση της απόδοσης των εκπαιδευτικών, αλλά η αξιολόγηση των διαδικασιών και της ποιότητας της μάθησης ως μιας συνεχούς διαδικασίας μετασχηματιστικής μάθησης και ενίσχυσης της επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών και βελτίωσης του εκπαιδευτικού έργου προς όφελος των μαθητών και της κοινωνίας.

Ως βασικά στοιχεία της αξιολόγησης του έργου των εκπαιδευτικών θεωρούνται, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα:

1. Η σύνδεση της αξιολόγησης του έργου των εκπαιδευτικών με την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου στη σχολική μονάδα με έμφαση στις διαδικασίες της αυτοαξιολόγησης.
2. Η προώθηση της κουλτούρας «αυτοαξιολόγησης» και η οικοδόμηση ενός «πολιτισμού εμπιστοσύνης, ευθύνης, αμοιβαιότητας και συνεργασίας» στο σχολείο.
3. Η ενίσχυση των συνεργατικών πρακτικών μεταξύ εκπαιδευτικών (οι εκπαιδευτικοί βελτιώνουν την ποιότητα του έργου τους μέσα από τη συνεργασία με τους άλλους εκπαιδευτικούς).
4. Η έμφαση στην παραγωγή και αξιοποίηση των εκπαιδευτικών τεκμηρίων (σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο) από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς με συνέπεια τον περιορισμό της «εξουσίας» των μονοπρόσωπων αξιολογητών.
5. Η ενίσχυση της επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών με έμφαση στις διαδικασίες της μάθησης και στην ενδοσχολική επιμόρφωση

4. Ένα πλαίσιο Αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου στο σχολείο

Το προτεινόμενο πλαίσιο συνιστά μια ολιστική προσέγγιση της Αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου (ΑΕΕ) η οποία περιλαμβάνει όλες τις σημαντικές παραμέτρους

του εκπαιδευτικού έργου στη σχολική μονάδα και βασίζεται στις ακόλουθες παραδοχές:

1. Θεμελιώνεται σε τρεις βασικές αναλυτικές/ ερμηνευτικές κατηγορίες του εκπαιδευτικού έργου: α) Δεδομένα του Σχολείου β) Εκπαιδευτικές Διαδικασίες γ) Εκπαιδευτικά Αποτελέσματα. Ειδικότερα :

-Τα δεδομένα αποτελούν «σταθερές» και βασικές προϋποθέσεις για την επαρκή υλοποίηση του εκπαιδευτικού έργου.

-Οι διαδικασίες έχουν δυναμικό χαρακτήρα, αναπροσαρμόζονται κάθε χρόνο σύμφωνα με τις ανάγκες του σχολείου και τις απαιτήσεις του μαθητικού δυναμικού και επιδρούν άμεσα στα μαθησιακά αποτελέσματα. Επίσης, οι διαδικασίες συνδέονται άμεσα και αλληλεπιδρούν : α) με την οργανωτική μάθηση του σχολείου και την ηγεσία για τη μάθηση, β) με τη μάθηση των μαθητών και τα μαθησιακά αποτελέσματα, γ) με τις κοινότητες μάθησης στο σχολείο, την ανάπτυξη συνεργατικών πρακτικών και την αξιολόγηση ομοτέχνων, δ) την επαγγελματική μάθηση και ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, ε) με δράσεις βελτίωσης του εκπαιδευτικού έργου στο σχολείο και το άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία.

-Τα αποτελέσματα συνδέονται με την κοινωνική λογοδοσία, την ανοιχτότητα και εξωστρέφεια του σχολείου, τον σχεδιασμό/ προγραμματισμό και τις δράσεις βελτίωσης.

2. Λαμβάνει υπόψη το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο σχετικά με τα διακριτά πεδία του εκπαιδευτικού έργου στο σχολείο (διοικητικό έργο, διδακτικό έργο, παιδαγωγικό έργο, προγράμματα και δράσεις βελτίωσης, επαγγελματική ανάπτυξη εκπαιδευτικών).

3. Δίνει ιδιαίτερη έμφαση και αξιοποιεί την έννοια της «μάθησης» στην ανάπτυξη των εκπαιδευτικών διαδικασιών και στην αξιολόγηση των σχολικών πρακτικών.

4. Ενσωματώνει τις βασικές αρχές και τη φιλοσοφία του ΟΚΜ (εκμάθηση, αυτοαξιολόγηση, κριτικός αναστοχασμός, συνεργασία, βελτίωση).

Στο παράδειγμα που ακολουθεί η προσέγγιση για το θεματικό πλαίσιο της ΑΕΕ εστιάζει σε δύο επίπεδα (πεδίο και δείκτης). Η κατανομή των πεδίων και των δεικτών αντιστοιχούν στις τρεις βασικές διαστάσεις του εκπαιδευτικού έργου στο σχολείο (δεδομένα, διαδικασίες, αποτελέσματα). Τα **πεδία της** αυτοαξιολόγησης του σχολείου διακρίνονται σε επιμέρους βασικούς **δείκτες ποιότητας** και κάθε δείκτης αντιστοιχεί σε συγκεκριμένες παραμέτρους που θεωρούνται καθοριστικές στην υλοποίηση του εκπαιδευτικού έργου στο σχολείο. Κάθε δείκτης ή κατηγορία δεικτών μπορεί να αποτιμηθεί με **κριτήρια**, τα οποία κατέχουν θέση διερευνητικών ερωτημάτων σχετικά με την ποιότητα του εκπαιδευτικού έργου. Ο καθορισμός των κριτηρίων διερεύνησης κάθε δείκτη, καθώς και οι εμφάσεις, παραμένουν στη διακριτική ευχέρεια της σχολικής μονάδας.

Ένα πλαίσιο Αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου στο σχολείο

ΠΕΔΙΑ/ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ	ΔΕΙΚΤΕΣ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ Μέσα, Πόροι, Ανθρώπινο Δυναμικό	1	Σχολικός χώρος, υλικοτεχνική υποδομή, μέσα και οικονομικοί πόροι	Προϋπόθεση. Ασκεί επιδράσεις (ειδικά τα μέσα και οι πόροι) Δεν αλλάζει κάθε χρόνο
	2	Ανθρώπινο δυναμικό/ Στελέχωση του σχολείου	Προϋπόθεση. Ασκεί επιδράσεις (ειδικά η στελέχωση). Αλλάζει κάθε χρόνο. Σύνδεση με επαγγελματική ανάπτυξη/portfolio
ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΜΑΘΗΣΗΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ Οργάνωση, λειτουργία, μάθηση, σχέσεις και δράσεις βελτίωσης	3	Οργάνωση και Διοίκηση, Ηγεσία του σχολείου, Κλίμα & σχέσεις στο σχολείο	Οι 5 βασικοί δείκτες του εκπαιδευτικού έργου. Αλλάζουν κάθε χρόνο. Άμεση σύνδεση με εκπαιδευτικό υποκείμενο (ατομικό και συλλογικό), ατομική αξιολόγηση & επαγγελματική ανάπτυξη. Σύνδεση με οργανωσιακή μάθηση και ηγεσία για τη μάθηση. Σύνδεση με μάθηση μαθητών και μαθησιακά αποτελέσματα. Σύνδεση με κοινότητες μάθησης (συνεργατικές πρακτικές) και αξιολόγηση ομοτέχνων. Σύνδεση με δράσεις βελτίωσης του εκπαιδευτικού έργου.
	4	Διδασκαλία & μάθηση: Διδακτικές πρακτικές στο σχολείο	
	5	Διδασκαλία & μάθηση: Παιδαγωγικές πρακτικές στο σχολείο	
	6	Προγράμματα & δράσεις βελτίωσης	
	7	Επαγγελματική μάθηση και ανάπτυξη εκπαιδευτικών	
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ Επιτεύγματα μαθητών & λογοδοσία	8	Φοίτηση, επιδόσεις και επιτεύγματα μαθητών	Αποτελέσματα. Σύνδεση με δράσεις βελτίωσης. Σύνδεση με Εθνικές διαγνωστικές εξετάσεις (PISA)
	9	Αποτελέσματα & λογοδοσία του σχολείου	Αποτελέσματα. Βαθμός ικανοποίησης εκπ/κών, γονέων και μαθητών από το σχολείο. Σύνδεση με κοινωνική λογοδοσία. Σύνδεση με σχεδιασμό/προγραμματισμό επόμενης χρονιάς

Η «αυτοαξιολόγηση» αποτελεί βασική παράμετρο στον μετασχηματισμό του σχολείου σε ΟΚΜ και συνδέεται άρρηκτα με την ενίσχυση της σχετικής αυτονομίας του σχολείου και των βαθμών ελευθερίας των εκπαιδευτικών. Η αυτοαξιολόγηση εστιάζει στις διαδικασίες της μάθησης και αναδεικνύει την ενδοσχολική διάσταση της αξιολόγησης και τον κριτικό, αναστοχαστικό και μετασχηματιστικό χαρακτήρα της αξιολόγησης ως μάθησης.